

CHEIA — DEMOCRAȚIA DIRECTĂ

Revizuirea Constituției cu majoritate absolută (art. 151)

Autor: Dinu-Octavian Șerban · Inițiativa civică «Cheia — Democrația Directă»

Redactat: 3 septembrie 2026 · PDF generat: 14 septembrie 2026

Versiunea curentă și eventualele corecturi: cheiademocratiadirecta.com/lege-revizuire-constitutie

PROIECT DE LEGE

de revizuire a Constituției României

(procedura de revizuire — articolul 151)

Parlamentul României adoptă prezenta lege de revizuire a Constituției României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003.

ARTICOLUL I. — Articolul 151 din Constituția României se modifică și va avea următorul cuprins:

„ARTICOLUL 151

Procedura de revizuire

(1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu votul majorității membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul majorității deputaților și senatorilor.

(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire. Revizuirea se consideră aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate. Aprobarea nu poate fi condiționată de un prag minim de participare la vot și nici de raportarea rezultatului la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.”

ARTICOLUL II. — (1) Prezenta lege de revizuire este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării, potrivit articolului 151 alineatul (3) din Constituție, în forma aflată în vigoare la data adoptării prezentei legi.

(2) Dispozițiile articolului 151, astfel cum au fost modificate prin articolul I, se aplică proiectelor și propunerilor de revizuire a Constituției inițiate după data intrării în vigoare a prezentei legi.

ARTICOLUL III. — Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, se pune de acord cu prezenta lege în termen de 6 luni de la intrarea ei în vigoare.

ARTICOLUL IV. — Constituția României, cu modificările aduse prin prezenta lege, după aprobarea acesteia prin referendum, se republică de Consiliul

Legislativ, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare, potrivit articolului 156 din Constituție.

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu respectarea prevederilor articolului 151 din Constituția României, republicată.

Anexă — text comparativ

Textul în vigoare

(1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul a cel puțin trei pătrimi din numărul deputaților și senatorilor.

(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

Textul propus

(1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu votul majorității membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul majorității deputaților și senatorilor.

(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire. Revizuirea se consideră aprobată dacă a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate. Aprobarea nu poate fi condiționată de un prag minim de participare la vot și nici de raportarea rezultatului la numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente.

EXPUNERE DE MOTIVE

EXPUNERE DE MOTIVE

la Proiectul de lege de revizuire a Constituției României

(procedura de revizuire — articolul 151)

1. Problema pe care o rezolvă proiectul

Constituția României prevede, la articolul 151, praguri de adoptare de două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere și de trei pătrimi în ședință comună. Efectul practic al acestor praguri nu este prudența, ci imobilitatea: de la revizuirea din 2003 și până astăzi, Constituția României nu a mai fost modificată niciodată. Douăzeci și trei de ani fără o singură revizuire nu descriu un text perfect, ci o procedură care nu funcționează.

Consecința de fond este că orice reformă constituțională moare în Parlament, înainte de a ajunge la votul cetățenilor. Referendumul prevăzut la articolul 151 alineatul (3) nu este un canal de decizie, ci o etapă de confirmare a ceea ce Parlamentul a hotărât deja. Poporul nu este consultat asupra a ceea ce Parlamentul refuză.

Există însă și un efect secundar, mai puțin discutat și cel puțin la fel de grav: pragul de două treimi produce iresponsabilitate politică. Fiindcă nicio formațiune nu deține singură două treimi, eșecul unei revizuiți nu are niciodată un autor. Formula „nu s-au strâns voturile” este un alibi disponibil tuturor, simultan. Mai mult, pragul permite votul demonstrativ: un partid poate vota „pentru”, cu deplina certitudine că proiectul va cădea, culegând beneficiul de imagine fără să suporte niciun cost. La votul cu majoritatea membrilor, ambele efecte dispar — majoritatea care guvernează deține, prin definiție, voturile necesare, astfel încât refuzul ei devine o decizie asumată, atribuibilă și sancționabilă electoral.

Precedentul cel mai clar este referendumul consultativ din 22 noiembrie 2009: 72,31% dintre cei care au votat s-au pronunțat pentru Parlament unicameral și 83,31% pentru reducerea numărului de parlamentari la cel mult 300, la o prezență de 50,94%. În cei aproape șaptesprezece ani scurși de atunci, subiectul nu a trecut niciodată nici măcar de o majoritate simplă în Parlament. Aceasta arată că obstacolul real nu este înălțimea pragului, ci faptul că poarta este păzită chiar de instituția care ar urma să fie reformată. Coborârea pragului nu rezolvă singură problema, dar îi retrage autorului refuzului anonimatul.

2. Ce nu modifică proiectul

Proiectul este monotematic. Pentru claritate, se precizează expres ce rămâne neatins:

- articolul 152 — limitele revizuirii — rămâne integral în vigoare, inclusiv interdicția de a suprima drepturile și libertățile fundamentale sau garanțiile acestora;
- articolul 150 — inițiativa revizuirii — rămâne neschimbat: cei trei titulari și pragul de 500.000 de semnături nu se modifică prin prezentul proiect;
- articolul 146 litera a) — controlul din oficiu al Curții Constituționale asupra inițiativelor de revizuire — rămâne neschimbat;
- majoritățile necesare pentru legile organice și ordinare, prevăzute de articolul 76, rămân neschimbate;
- caracterul obligatoriu al referendumului de aprobare rămâne neschimbat. Proiectul nu scoate poporul din procedură, ci îl aduce mai devreme în ea.

3. Soluția propusă

Proiectul aduce trei modificări, toate în articolul 151:

	În vigoare	Propus
Alineatul (1)	Două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere	Majoritatea membrilor fiecărei Camere
Alineatul (2)	Trei pătrimi din numărul deputaților și senatorilor, în ședință comună	Majoritatea deputaților și senatorilor, în ședință comună
Alineatul (3)	Referendum, fără precizarea majorității; condițiile de validitate sunt lăsate legii organice	Referendum; majoritatea voturilor valabil exprimate; interdicție expresă a oricărui prag de participare sau de raportare la listele electorale

Prima și a doua modificare mută rigiditatea din Parlament în popor. A treia o face efectivă. Fără ea, întreaga reformă poate fi anulată printr-o lege organică: astăzi, condițiile de validitate ale referendumului sunt stabilite de Legea nr. 3/2000, care cere o prezență de cel puțin 30% și un număr de voturi valabil exprimate de cel puțin 25% din persoanele înscrise în listele electorale permanente. Aceeași majoritate care ar adopta o reviziune ar putea, printr-o simplă lege organică, să ridice acest prag până la nivelul la

care nicio revizuire nu mai poate trece. De aceea majoritatea de aprobare trebuie să stea în textul constituțional, nu în cel legal.

4. Dreptul comparat

Soluția propusă nu este o invenție. Este procedura irlandeză, aplicată de peste optzeci de ani.

- Irlanda — articolul 46 din Constituție: proiectul de amendament se adoptă de cele două Camere ale Oireachtas cu majoritatea legislativă obișnuită, fără niciun prag special, după care este supus obligatoriu referendumului; articolul 47 prevede că amendamentul se consideră aprobat dacă majoritatea voturilor exprimate este favorabilă, fără niciun prag de participare. Mecanismul este folosit efectiv, inclusiv pe subiecte profund divizive: rezultatul, într-un sens sau în altul, este stabilit de cei care votează, nu de cei care lipsesc.
- Franța — articolul 89 din Constituție: proiectul se votează de cele două adunări în termeni identici, cu majoritatea obișnuită, după care este supus referendumului; majoritatea calificată de trei cincimi în Congres este, dimpotrivă, calea prin care referendumul poate fi evitat.
- Suedia — capitolul 8 din Instrumentul de Guvernare: legea fundamentală se modifică prin două decizii identice ale Riksdagului, separate de alegeri generale, cu majoritate simplă, fără nicio majoritate calificată. Rigiditatea provine din interpunerea unei alegeri, nu dintr-un procent.

Două contraexemple sunt la fel de instructive:

- Ungaria — articolul S din Legea Fundamentală cere două treimi din numărul tuturor membrilor Adunării Naționale, iar articolul 8 alineatul (3) interzice expres organizarea unui referendum național asupra modificării Legii Fundamentale. Constituția a fost rescrisă integral în 2011 și amendată repetat de atunci, fără ca cetățenii să fi fost consultați niciodată. Exemplul maghiar demonstrează că majoritatea parlamentară calificată nu este o garanție împotriva abuzului constituțional; garanția este votul popular. România dispune deja de această garanție și proiectul de față nu o atinge — o întărește, făcând-o singura barieră reală.
- Danemarca — paragraful 88 din Constituție cumulează toate obstacolele: vot al Folketingului, dizolvare și alegeri generale, vot identic al noului Folketing, iar în final referendum în care voturile

favorabile trebuie să reprezinte cel puțin 40% din totalul electoratului. Este modelul de evitat, iar Comisia de la Veneția îl citează expres ca atare: Raportul privind revizuirea constituțională CDL-AD(2010)001, paragraful 101, dă drept exemplu Danemarca și arată că asemenea cerințe fac revizuirea constituțională „almost impossible in practice”.

5. Conformitatea cu standardele Comisiei de la Veneția

Proiectul a fost verificat față de cele două documente de referință ale Comisiei de la Veneția în materie.

Codul bunelor practici în materie de referendum, în versiunea revizuită CDL-AD(2022)015, adoptată la 20 iunie 2022, punctul III.7 litera a), prevede:

„It is advisable not to provide for: (i) a turn-out quorum (threshold, minimum percentage); (ii) an approval quorum (approval by a minimum percentage of registered voters).”

Memorandumul explicativ arată de ce pragul de participare este vicios prin construcție: dacă 48% dintre alegători sunt favorabili unei propuneri, 5% sunt împotriva și 47% intenționează să se abțină, cei 5% de oponenți câștigă pur și simplu stând acasă. Pragul de participare transformă absenteismul în cea mai eficientă formă de vot disponibilă — gratuită, anonimă și cu putere de veto. Interdicția prevăzută la articolul I, alineatul (3), transpune direct această recomandare.

Aceeași secțiune III.7 cuprinde, la literele b) și c), două permisiuni care se cuvin arătate deschis. Litera b) prevede că un cvorum de aprobare sau o cerință de majoritate specială este acceptabilă la referendumurile în materii de importanță constituțională fundamentală; litera c) prevede că cerința unei majorități multiple — majoritatea votanților plus majoritatea într-un număr determinat de entități — este acceptabilă în statele federale și regionale. Niciuna nu susține însă pragul înlăturat prin articolul I, alineatul (3). Litera c) nu este aplicabilă României, stat unitar potrivit articolului 1 alineatul (1) din Constituție. Litera b) privește exclusiv cvorumul de aprobare sau majoritatea specială, nu și cvorumul de participare, pentru care Codul nu prevede nicio excepție, în nicio materie. Regula rămâne cea de la litera a), reafirmată în memorandumul explicativ, paragraful 62, prin care Comisia „confirms its recommendation that no provision be made in principle for rules on quorums”.

Raportul privind revizuirea constituțională, CDL-AD(2010)001, oferă trei repere suplimentare:

- paragraful 98 — concepția tradițională potrivit căreia majoritatea calificată în parlament ar fi mecanismul „necesar și suficient” al revizuirii constituționale este descrisă expres ca fiind contestată de studii empirice recente. Pragul de două treimi nu constituie un standard european obligatoriu;
- paragraful 107 — „It is neither possible nor desirable to try to formulate in abstracto a best model for constitutional amendment.” Nu există un model unic impus statelor;
- paragraful 106 — Comisia își exprimă îngrijorarea în ambele direcții: atât față de amendarea prea frecventă, cât și, textual, față de „excessively rigid procedures”. România, cu praguri de două treimi și trei pătrimi, referendum obligatoriu și prag legal de participare, iar rezultatul zero revizuri în douăzeci și trei de ani, se află fără echivoc la capătul rigid al acestui interval.

Se precizează, pentru completitudine, că paragraful 99 al aceluiași raport califică drept „by far the most rigid” sistemele care cumulează dubla lectură parlamentară separată de alegeri cu ratificarea prin referendum. Prezentul proiect nu introduce dubla lectură tocmai din acest motiv: suprapusă peste referendumul obligatoriu deja existent în dreptul român, ea ar produce un sistem mai închis decât cel actual.

6. De ce eliminarea pragului de participare este și o măsură de responsabilizare civică

Pragul de participare nu apără pe nimeni de nimic. El comunică, instituțional, un mesaj precis: absența de la vot este o pârghie, iar cea mai ieftină dintre toate. Rezultatul este că votul celor care se prezintă poate fi anulat de cei care nu se prezintă. Referendumul din octombrie 2018 a fost invalidat în acest mod, la o prezență de puțin peste 20%, fără ca voturile exprimate să fi contat în vreun fel.

Eliminarea pragului inversează acest raport. Cine se prezintă, decide; cine lipsește, renunță la cuvânt, nu îl exercită prin altcineva. Este singura formulă în care abstenția redevine ceea ce este în mod firesc — o renunțare, nu o putere.

7. Obiecții anticipate

„Faceți Constituția modificabilă de o majoritate de conjunctură.”

Nu. Nicio majoritate parlamentară, oricât de largă, nu poate modifica singură un cuvânt din Constituție: referendumul de aprobare rămâne obligatoriu și nu poate fi ocolit. Diferența față de situația actuală este că Parlamentul își pierde dreptul de veto absolut, nu că îl dobândește pe cel de decizie finală. Comparația cu Ungaria este edificatoare: acolo pragul de două treimi există, iar referendumul este interzis — și tocmai de aceea Constituția a putut fi rescrisă de o singură formațiune.

„Fără prag de participare, o minoritate mobilizată poate schimba Constituția la prezență mică.”

Riscul este real și trebuie recunoscut: fără prag de participare, un amendament poate fi adoptat la o prezență scăzută. Două elemente îl limitează. În primul rând, filtrul parlamentar rămâne — un proiect ajunge la referendum numai după ce a fost votat de majoritatea membrilor ambelor Camere, astfel încât nu poate fi opera unui grup marginal. În al doilea rând, acest scenariu presupune mobilizare activă, care este vizibilă și poate fi contracarată prin mobilizare adversă; pasivitatea, pe care se sprijină pragul actual, nu poate fi contracarată de nimeni. Între un risc vizibil și unul invizibil, alegerea corectă este cel vizibil.

„Pragurile înalte forțează consensul, iar consensul este o valoare.”

Argumentul are greutate teoretică, iar revizuirea din 2003, adoptată cu acordul cvasi-total al partidelor parlamentare, este exemplul său. Ipoteza nu s-a mai verificat însă niciodată de atunci. În absența oricărei revizuiri timp de douăzeci și trei de ani, teza conform căreia pragul produce consens nu mai este susținută de fapte: pragul produce blocaj, iar consensul apare doar atunci când partidele mari au un interes comun, caz în care pragul oricum nu constituie un obstacol.

„Este o măsură cu dedicație politică.”

Măsura este neutră în raport cu orice majoritate viitoare și se aplică simetric tuturor. Ea nu avantajează o formațiune anume, întrucât nu modifică nici componența Parlamentului, nici modul de alegere a acestuia, ci exclusiv procedura prin care un text ajunge în fața cetățenilor.

8. Conformitatea cu articolul 152 din Constituție

Proiectul nu atinge niciunul dintre elementele enumerate la articolul 152 alineatul (1) — caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială.

În privința articolului 152 alineatul (2), care interzice orice revizuire având ca rezultat suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora, se rețin două argumente. Primul: garanțiile la care textul se referă sunt garanții ale drepturilor cetățenilor, nu praguri de procedură parlamentară; pragul de două treimi nu este un drept fundamental și nici garanția vreunuia. Al doilea, mai important: proiectul întărește, nu suprimă. Articolul 2 alineatul (1) din Constituție prevede că suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită și prin referendum. Un proiect care garantează în text majoritatea cu care se decide referendumul și interzice anularea rezultatului pentru prezență insuficientă consolidează exercițiul acestei suveranități.

Se semnalează totuși, cu onestitate, că acesta este punctul cel mai expus al proiectului într-un eventual control al Curții Constituționale, exercitat din oficiu potrivit articolului 146 litera a). Precedentul relevant rămâne Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011, prin care Curtea a cenzurat exclusiv modificări ce suprimau garanții substanțiale — prezumția caracterului licit al dobândirii averii, imunitatea parlamentară, accesul liber la justiție, independența justiției — și a constatat, cu unanimitate de voturi, la punctul 8 al dispozitivului, că celelalte prevederi ale proiectului, inclusiv cele de natură procedurală și de arhitectură parlamentară, nu contravin dispozițiilor constituționale.

9. Corelarea cu proiectul privind Parlamentul unicameral

Proiectul de lege privind trecerea la Parlament unicameral, elaborat anterior, modifică la rândul său articolul 151, adaptând alineatul (1) la existența unei singure Camere și abrogând alineatul (2). Cele două texte ating deci același articol și nu pot fi adoptate simultan fără corelare. Ele nu se contrazic însă pe fond: primul schimbă structura, al doilea schimbă pragul.

Dacă revizuirea privind Parlamentul unicameral intră în vigoare prima, articolul I al prezentului proiect se aplică asupra textului rezultat, alineatul (1) urmând să aibă cuprinsul: „Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Parlament, cu votul majorității deputaților”, alineatul (2) fiind deja abrogat, iar alineatul (3) rămânând în forma propusă aici. În ordinea inversă, textul prezentului proiect se aplică integral, urmând ca proiectul unicameral să preia formula majorității membrilor în locul celei de două treimi.

Cele două proiecte rămân, în rest, independente: fiecare are sens de sine stătător și poate fi adoptat fără celălalt.

Ordinea recomandată de autor este cea în care prezentul proiect se adoptă primul. Motivul este structural, nu de preferință: proiectul privind Parlamentul unicameral trebuie adoptat, la rândul său, cu două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere. Câtă vreme acest prag rămâne neschimbat, orice propunere de revizuire — inclusiv aceea — se oprește în același loc, iar eșecul nu poate fi imputat nimănui anume.

Schimbarea regulii de adoptare nu garantează adoptarea vreunei revizuri anume. Face doar ca respingerea ei să aibă un autor.

10. Observație asupra procedurii de adoptare a prezentei legi

Se cuvine spus explicit: legea de față urmează să fie adoptată potrivit regulilor pe care le modifică. Ea trebuie deci să întrunească două treimi în fiecare Cameră, iar referendumul prin care va fi aprobată se va desfășura sub imperiul Legii nr. 3/2000, cu pragul de participare de 30% aflat astăzi în vigoare. Articolul II alineatul (1) al proiectului consacră expres această situație, pentru a evita orice ambiguitate.

Aceasta este o dificultate reală, nu una formală, și nu se pretinde altceva. Ea ilustrează însă cu exactitate problema pe care proiectul o descrie: o procedură de revizuire care se apără pe sine este o procedură care nu poate fi corectată din interior decât cu acordul celor pe care îi avantajează.